

Ärende: VN/35745/2023

Begäran om utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till studieförmånslag och till lagar som har samband med den

Lausunnonantajan lausunto

1. Propositionens allmänna mål

I sin nuvarande form är propositionen långt ifrån tillräcklig för att uppnå regeringens mål om att trygga förutsättningarna för heltidsstudier. För att studerande ska kunna bedriva högskolestudier på heltid krävs ett studiestöd som motsvarar de faktiska levnadskostnaderna och ger ekonomisk trygghet under hela studietiden.

Varje studerande ska garanteras en tillräcklig utkomst som möjliggör heltidsstudier. Studiestödets nivå bör utvecklas i takt med förändringar i både levnadskostnader och boendeutgifter, och tillsammans med bostadsstödet ska det vara tillräckligt för att trygga studerandes grundläggande försörjning. Ett otillräckligt studiestöd leder till att studerande i högre grad blir beroende av förvärvsarbete eller studielån för att trygga sin försörjning, vilket kan fördröja studierna och motverka reformens egna mål.

Vidare anser Åbo Akademis Studentkår (ÅAS) att ingen studerande ska behöva ta lån för att kunna studera. Lika som Finlands Studentkårers Förbund (FSF) vill vi även betona att reformen består av små korrigeringar som inte löser de centrala problemen med det nuvarande studiestödet utan en helhetsrevidering är nödvändig för att skapa en hållbar och mer jämlik modell för studiestöd för framtida generationer av studerande.

Att studiestödet binds till index och på det viset knyts samman med den reella kostnadsnivån är minimi. ÅAS vill att socialskyddet, inklusive studiestödet, ska utvecklas mot en individuell, enkel basinkomst, som möjliggör flexibel sammankoppling av studier, eventuellt förvärvsarbete eller företagande.

Basinkomst för studerande skulle fungera som ett säkrare system då det anpassas enligt behov och verkligen bidrar att ta studerande från fattigdomsgränsen. Studerandes levnadsstandard ska vara av hög nivå för att möjliggöra heltidsstudier oberoende fysiska, psykosociala och socioekonomiska förutsättningar.

2. Beviljande av studiepenning, bostadstillägg och statsborgern för studielån samt belopp

Bostadstillägget ska motsvara de verkliga boendekostnaderna. I nuläget täcker stödet inte studerandes faktiska boendeutgifter och bostadstilläggets tak är relativt lågt. För att möjliggöra heltidsstudier bör stödnivåerna ses över regelbundet och bättre beakta de faktiska kostnader som studerande möter.

Återgången till bostadstillägg har också förändrat förutsättningarna för studerandes försörjning under sommarmånaderna. Eftersom bostadstillägg endast beviljas under månader då studiestöd lyfts ökar trycket på studerande att använda studiestödmånader även under sommaren. Detta riskerar att försvåra möjligheten att slutföra examen inom utsatt tid eftersom stödmånaderna tar slut innan examen avlagts.

ÅAS anser att bostadsstödet bör motsvara studerandes faktiska boendekostnader och utvecklas i takt med förändringar i levnadskostnader och boendeutgifter för att säkerställa studerandes ekonomiska trygghet över tid.

Vi anser även att studiestödet i högre grad bör möjliggöra heltidsstudier utan att studerande blir beroende av studielån för sin grundläggande försörjning. Studielån ska utgöra ett komplement till studiestödet, inte en förutsättning för att kunna studera.

3. Studier som berättigar till studiestöd och stöttid i andra studier än högskolestudier

Ingen kommentar från vår sida.

4. Studier som berättigar till studiestöd och stöttid i högskolestudier

Kraven på studieframgång får inte leda till att studerande med hälsoutmaningar riskerar att hamna utanför stödsystemet. Propositionen erkänner sjukdom och svåra livssituationer som godtagbara skäl vid studieuppföljning. Det bör dock säkerställas att dessa bestämmelser tillämpas på ett sätt som tryggar studerandes försörjning under både sjukdom och rehabilitering.

Studerande som drabbas av sjukdom eller nedsatt studieförmåga ska inte riskera att förlora sitt studiestöd på grund av tillfälliga avbrott eller långsammare studieframgång. Systemet bör vara förutsägbart och ge studerande möjlighet att återuppta sina studier utan oskälig ekonomisk belastning.

Strängare uppföljning av studieframgång riskerar att påverka studerande med sjukdom, funktionsnedsättning eller andra utmanande livssituationer oproportionerligt. Det är därför viktigt att systemet i tillräcklig grad beaktar individuella omständigheter och främjar jämlika möjligheter att genomföra högskolestudier.

Det bör även säkerställas att antalet studiestöds månader är tillräckligt för att möjliggöra slutförandet av examen inom utsatt tid. I nuläget är antalet studiestöds månader inte tillräckligt.

I och med återgången till bostadstillägg kan behovet att använda studiestöd under sommarmånaderna öka, vilket riskerar att förkorta den tid studerande har till sitt förfogande för att avlägga examen. Samtidigt tvingas många studerande arbeta vid sidan av studierna till följd av ett otillräckligt stödsystem. För många studerande är sommararbete en förutsättning för den egna försörjningen, vilket kan påverka möjligheterna att studera under sommaren och därmed försvåra möjligheten att avlägga examen inom utsatt tid. Detta tillsammans med det faktum att Finlands arbetslöshet för tillfället är högst i Europa gör det svårare för studerande att trygga sin försörjning med arbete vid sidan om studierna.

Vi ser även ett behov av att utveckla stödet för studerande som till följd av sjukdom behöver rehabilitering. Det bör utredas hur stödet till högskolestuderande under sjukdom och rehabilitering kan utvecklas. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid att övergången mellan studiestöd, sjukdagpenning och rehabiliteringsförmåner är tydlig och inte leder till avbrott i studerandes inkomster.

Vi betonar att studerandes välmående och psykiska hälsa är centrala för möjligheten att genomföra studier. Studiestödssystemet bör därför utformas så att det stöder återgång till studier efter sjukdom och inte skapar ytterligare ekonomisk osäkerhet.

5. Försörjarförhöjning

Lika som FSF stöder vi förslaget om denna höjning och är tacksam för den hänsyn som ges till studerande med barn. Denna höjning är inte en övergripande förbättring för studerande då den endast berör en väldigt liten minoritet. För att uppnå regeringsmål om heltidsstudier krävs bredare åtgärder.

6. Särskilt bostadstillägg och stöd för skolresor för läropliktiga

Ingen kommentar från vår sida.

7. Beviljande av studielån och statsborgen

ÅAS anser att varje studerande ska garanteras en tillräcklig utkomst som möjliggör heltidsstudier på högskolenivå. Ingen studerande ska behöva ta studielån för att trygga sin grundläggande försörjning under studietiden. Studielån kan utgöra ett komplement till studiestödet, inte en förutsättning för att kunna studera.

Att en allt större andel av studerandes försörjning bygger på studielån är inte en hållbar lösning för att trygga studerandes ekonomiska situation. Ett ökat beroende av lån ökar skuldsättningen bland unga och påverkar möjligheterna att inleda arbetslivet och vuxenlivet på jämlika villkor.

ÅAS vill framhäva att socialskyddet, inklusive studiestödet, gynnas av att utvecklas mot en individuell, enkel basinkomst, som möjliggör flexibel sammankoppling av studier och arbete utan att skuldsätta studerande.

Statistik från FPA visar att behovet av ränteunderstöd har ökat under de senaste åren. År 2025 fick sammanlagt 18 580 personer ränteunderstöd och det totala utbetalda beloppet uppgick till cirka 8,7 miljoner euro. Utvecklingen tyder på att många studerande och nyutexaminerade har svårt att bära kostnaderna för studielån i ett läge med högre räntor. Därmed är ett studiestödssystem där en stor del av stödet bygger på att skuldsätta sig inte hållbart.

I sin nuvarande form är propositionen inte tillräcklig för att uppnå regeringens mål om att trygga förutsättningarna för heltidsstudier. För att studerande ska kunna bedriva högskolestudier på heltid krävs ett studiestöd som motsvarar de faktiska levnadskostnaderna och ger ekonomisk trygghet under hela studietiden.

Studiestödets nivå bör utvecklas i takt med förändringar i levnadskostnader och boendeutgifter, och stödets olika delar bör tillsammans vara tillräckliga för att trygga studerandes grundläggande försörjning. Ett otillräckligt studiestöd leder till att studerande i högre grad blir beroende av arbete vid sidan av studierna eller studielån för att trygga sin försörjning, vilket kan fördröja studierna och motverka reformens egna mål.

8. Kreditinstitutsskyldigheter och yrkande på återbetalning av studielån

Vi understöder FSF:s kommentar.

9. Ränteunderstöd

Vi understöder FSF:s kommentar.

10. Studielånskompensation

Vi understöder FSF:s kommentar men vill även lyfta fram följande:

Systemet för studielånskompensation får inte missgynna studerande vars studietid förlängs av hälsoskäl eller andra särskilda livssituationer. Det behövs flexiblare regler som bättre beaktar individuella omständigheter. Det bör även utredas om perioder av rehabilitering och rehabiliteringsförmåner kan beaktas tydligare i systemet.

Studerande kan under sin studietid möta olika livssituationer som tillfälligt försvårar eller avbryter studierna. Studiestödssystemet bör vara tillräckligt flexibelt för att beakta sådana situationer och inte skapa oskälig ekonomisk belastning för studerande vars studier fördröjs av orsaker utanför deras kontroll.

Det bör övervägas om också andra särskilda omständigheter än de uttryckligen angivna i lagstiftningen kan beaktas vid bedömningen av rätten till studielånkompensation, för att säkerställa jämlik behandling av studerande i olika livssituationer och främja möjligheterna att återuppta studier efter avbrott.

11. Borgensansvarslån och indrivning

Vi understöder FSF:s kommentar.

12. Övriga lagförslag som ingår i propositionen

Vi understöder FSF:s kommentar.

13. Bedömningar av propositionens

Vi understöder FSF:s kommentar.

14. Övriga kommentarer

Studiestödet bör vara tillräckligt för att trygga studerandes försörjning under studietiden, utan oskäligt beroende av lån och växande skulder, samt utformat på ett sätt som främjar jämlika möjligheter till utbildning och möjliggör heltidsstudier för alla, oberoende av bakgrund eller livssituation. Reformen bör genomföras på ett sätt som stärker studerandes ekonomiska trygghet och välmående samt minskar risken för oskälig skuldsättning. Studielån ska utgöra ett komplement till studiestödet, inte en förutsättning för att kunna studera.

I nuläget kommer inte studier på heltid möjliggöras med detta studiestödssystem.

Basinkomst för studerande skulle utgöra ett tryggare system, eftersom det bättre kan anpassas efter individuella behov och därmed bidra till att lyfta studerande över fattigdomsgränsen.

Berg Johan
Åbo Akademis Studentkår - Fullmäktigeordförande Emilia Melén och
styrelseordförande Svea Välimäki